

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про міжнародне приватне право

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 32, ст.422)

{Із змінами, внесеними згідно з Кодексом
№ 1618-IV від 18.03.2004, ВВР, 2004, № 40-41, 42, ст.492
Законами
№ 1837-VI від 21.01.2010, ВВР, 2010, № 12, ст.120
№ 3390-VI від 19.05.2011, ВВР, 2011, № 47, ст.531
№ 4212-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 32-33, ст.413
№ 245-VII від 16.05.2013, ВВР, 2014, № 12, ст.178
№ 817-VIII від 24.11.2015, ВВР, 2016, № 10, ст.97
№ 1724-VIII від 03.11.2016, ВВР, 2016, № 52, ст.860
№ 2508-VIII від 12.07.2018}

Цей Закон встановлює порядок урегулювання приватноправових відносин, які хоча б через один із своїх елементів пов'язані з одним або кількома правопорядками, іншими, ніж український правопорядок.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. Для цілей цього Закону терміни вживаються в такому значенні:

1) приватноправові відносини - відносини, які ґрунтуються на засадах юридичної рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності, суб'єктами яких є фізичні та юридичні особи;

2) іноземний елемент - ознака, яка характеризує приватноправові відносини, що регулюються цим Законом, та виявляється в одній або кількох з таких форм:

хоча б один учасник правовідносин є громадянином України, який проживає за межами України, іноземцем, особою без громадянства або іноземною юридичною особою;

{Абзац другий пункту 2 частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

об'єкт правовідносин знаходиться на території іноземної держави;

юридичний факт, який створює, змінює або припиняє правовідносини, мав чи має місце на території іноземної держави;

{Абзац четвертий пункту 2 частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

3) колізійна норма - норма, що визначає право якої держави підлягає застосуванню до правовідносин з іноземним елементом;

{Пункт 3 частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

4) вибір права - право учасників правовідносин визначити право якої держави підлягає застосуванню до правовідносин з іноземним елементом;

5) автономія волі - принцип, згідно з яким учасники правовідносин з іноземним елементом можуть здійснити вибір права, що підлягає застосуванню до відповідних правовідносин;

6) правова кваліфікація - визначення права, що підлягає застосуванню до правовідносин з іноземним елементом;

7) зворотне відсилання - повторне відсилання колізійної норми права іноземної держави до правопорядку держави, колізійна норма якого відіслала до даного іноземного правопорядку;

8) відсилання до права третьої держави - відсилання колізійної норми права іноземної держави, визначеної відповідно до цього Закону, до права третьої держави;

9) обхід закону - застосування до правовідносин з іноземним елементом права іншого, ніж право, передбачене відповідним законодавством;

10) визнання рішення іноземного суду - поширення законної сили рішення іноземного суду на територію України в порядку, встановленому законом;

11) міжнародний договір України - чинний міжнародний договір України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 2. Сфера застосування Закону

1. Цей Закон застосовується до таких питань, що виникають у сфері приватноправових відносин з іноземним елементом:

1) визначення застосовуваного права;

2) процесуальна правоздатність і дієздатність іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб;

3) підсудність судам України справ з іноземним елементом;

4) виконання судових доручень;

5) визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів.

Стаття 3. Міжнародні договори України

1. Якщо міжнародним договором України передбачено інші правила, ніж встановлені цим Законом, застосовуються правила цього міжнародного договору.

Стаття 4. Визначення права, що підлягає застосуванню до приватноправових відносин з іноземним елементом

1. Право, що підлягає застосуванню до приватноправових відносин з іноземним елементом, визначається згідно з колізійними нормами та іншими положеннями колізійного права цього Закону, інших законів, міжнародних договорів України.

{Частина перша статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

2. Якщо згідно з частиною першою цієї статті неможливо визначити право, що підлягає застосуванню, застосовується право, яке має більш тісний зв'язок із приватноправовими відносинами.

3. Визначене згідно з частиною першою цієї статті право, як виняток, не застосовується, якщо за всіма обставинами правовідносини мають незначний зв'язок з визначеним правом і мають більш тісний зв'язок з іншим правом. Це положення не застосовується, якщо сторони (сторона) здійснили вибір права відповідно до частини першої цієї статті.

4. Правила цього Закону про визначення права, що підлягає застосуванню судом, поширюються на інші органи, які мають повноваження вирішувати питання про право, що підлягає застосуванню.

5. Визначення права, що підлягає застосуванню до приватноправових відносин на підставі колізійних норм, не здійснюється, якщо міжнародним договором України передбачено застосування до відповідних відносин матеріально-правових норм.

Стаття 5. Автономія волі

1. У випадках, передбачених законом, учасники (учасник) правовідносин можуть самостійно здійснювати вибір права, що підлягає застосуванню до змісту правових відносин.

2. Вибір права згідно з частиною першою цієї статті має бути явно вираженим або прямо впливати з дій сторін правочину, умов правочину чи обставин справи, які розглядаються в їх сукупності, якщо інше не передбачено законом.

3. Вибір права може бути здійснений щодо правочину в цілому або його окремої частини.

4. Вибір права щодо окремих частин правочину повинен бути явно вираженим.

5. Вибір права або зміна раніше обраного права можуть бути здійснені учасниками правовідносин у будь-який час, зокрема, при вчиненні правочину, на різних стадіях його виконання тощо. Вибір права або зміна раніше обраного права, які зроблені після вчинення правочину, мають зворотну дію і є дійсними з моменту вчинення правочину, але не можуть:

1) бути підставою для визнання правочину недійсним у зв'язку з недодержанням його форми;

2) обмежити чи порушити права, які набули треті особи до моменту вибору права або зміни раніше обраного права.

6. Вибір права не здійснюється, якщо відсутній іноземний елемент у правовідносинах.

Стаття 6. Обсяг застосування права іноземної держави

1. Застосування права іноземної держави охоплює всі його норми, які регулюють відповідні правовідносини.

2. Застосування норми права іноземної держави не може бути обмежене лише на тій підставі, що ця норма належить до публічного права.

Стаття 7. Правова кваліфікація

1. При визначенні права, що підлягає застосуванню, суд чи інший орган керується тлумаченням норм і понять відповідно до права України, якщо інше не передбачено законом.

2. Якщо норми і поняття, що потребують правової кваліфікації, не відомі праву України або відомі під іншою назвою або з іншим змістом і не можуть бути визначені шляхом тлумачення правом України, то при їх правовій кваліфікації також враховується право іноземної держави.

Стаття 8. Встановлення змісту норм права іноземної держави

1. При застосуванні права іноземної держави суд чи інший орган встановлює зміст його норм згідно з їх офіційним тлумаченням, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній державі.

2. З метою встановлення змісту норм права іноземної держави суд чи інший орган може звернутися в установленому законом порядку до Міністерства юстиції України чи інших компетентних органів та установ в Україні чи за кордоном або залучити експертів.

3. Особи, які беруть участь у справі, мають право подавати документи, що підтверджують зміст норм права іноземної держави, на які вони посилаються в обґрунтуванні своїх вимог або заперечень, іншим чином сприяти суду чи іншому органу у встановленні змісту цих норм.

4. Якщо зміст норм права іноземної держави в розумні строки не встановлений, незважаючи на вжиті згідно з цією статтею заходи, застосовується право України.

Стаття 9. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої держави

1. Будь-яке відсилання до права іноземної держави має розглядатися як відсилання до норм матеріального права, яке регулює відповідні правовідносини, виключаючи застосування його колізійних норм, якщо інше не встановлено законом.

2. У випадках, що стосуються особистого та сімейного статусу фізичної особи, зворотне відсилання до права України приймається.

Стаття 10. Наслідки обходу закону

1. Правочин та інші дії учасників приватноправових відносин, спрямовані на підпорядкування цих відносин праву іншому, ніж те, що визначається згідно із цим Законом, в обхід його положень, є нікчемними. У цьому разі застосовується право, яке підлягає застосуванню відповідно до норм цього Закону.

Стаття 11. Взаємність

1. Суд чи інший орган застосовує право іноземної держави незалежно від того, чи застосовується у відповідній іноземній державі до подібних правовідносин право України, крім випадків, якщо застосування права іноземної держави на засадах взаємності передбачене законом України або міжнародним договором України.

2. Якщо застосування права іноземної держави залежить від взаємності, вважається, що вона існує, оскільки не доведено інше.

Стаття 12. Застереження про публічний порядок

1. Норма права іноземної держави не застосовується у випадках, якщо її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України. У таких випадках застосовується право, яке має найбільш тісний зв'язок з правовідносинами, а якщо таке право визначити або застосувати неможливо, застосовується право України.

{Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

2. Відмова в застосуванні права іноземної держави не може ґрунтуватися лише на відмінності правової, політичної або економічної системи відповідної іноземної держави від правової, політичної або економічної системи України.

Стаття 13. Визнання документів, виданих органами іноземних держав

1. Документи, що видані уповноваженими органами іноземних держав у встановленій формі, визнаються дійсними в Україні в разі їх легалізації, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України.

Стаття 14. Застосування імперативних норм

1. Правила цього Закону не обмежують дії імперативних норм права України, що регулюють відповідні відносини, незалежно від права, яке підлягає застосуванню.

2. Суд, незалежно від права, що підлягає застосуванню відповідно до цього Закону, може застосовувати імперативні норми права іншої держави, які мають тісний зв'язок з відповідними правовідносинами, за винятком, встановленим частиною першою цієї статті. При цьому суд повинен брати до уваги призначення та характер таких норм, а також наслідки їх застосування або незастосування.

Стаття 15. Застосування права держави з множинністю правових систем

1. У разі якщо підлягає застосуванню право держави, у якій діє кілька територіальних або інших правових систем, належна правова система визначається відповідно до права цієї держави. За відсутності відповідних правових норм застосовуються норми тієї правової системи, яка має більш тісний зв'язок із правовідносинами.

Розділ II. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Стаття 16. Особистий закон фізичної особи

1. Особистим законом фізичної особи вважається право держави, громадянином якої вона є.
2. Якщо фізична особа є громадянином двох або більше держав, її особистим законом вважається право тієї з держав, з якою особа має найбільш тісний зв'язок, зокрема, має місце проживання або займається основною діяльністю.
3. Особистим законом особи без громадянства вважається право держави, у якій ця особа має місце проживання, а за його відсутності - місце перебування.
4. Особистим законом біженця вважається право держави, у якій він має місце перебування.
5. При визначенні особистого закону відповідно до частин другої і третьої цієї статті вважається, що якщо недієздатна особа змінила місце свого проживання без згоди свого законного представника, то така зміна не спричиняє зміну особистого закону такої особи.

Стаття 17. Цивільна правоздатність фізичної особи

1. Виникнення і припинення цивільної правоздатності фізичної особи визначається її особистим законом.
2. Іноземці та особи без громадянства мають цивільну правоздатність в Україні нарівні з громадянами України, крім випадків, передбачених законом або міжнародними договорами України.

Стаття 18. Цивільна дієздатність фізичної особи

1. Цивільна дієздатність фізичної особи визначається її особистим законом. Цивільна дієздатність фізичної особи щодо правочинів та зобов'язань, що виникають внаслідок завдання шкоди, може визначатися також правом держави місця вчинення правочинів або виникнення зобов'язань у зв'язку із завданням шкоди, якщо інше не передбачено законом.
2. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною або обмеження цивільної дієздатності фізичної особи регулюються особистим законом цієї особи.

Стаття 19. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності

1. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності визначається правом держави, у якій фізична особа зареєстрована як підприємець. За відсутності в державі вимог щодо обов'язкової реєстрації застосовується право держави основного місця здійснення підприємницької діяльності.

Стаття 20. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою

1. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою регулюються останнім з відомих особистих законів цієї особи.

Стаття 21. Ім'я фізичної особи

1. Права фізичної особи на ім'я, його використання та захист визначаються її особистим законом, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 22. Особисті немайнові права

1. До особистих немайнових прав застосовується право держави, у якій мала місце дія чи інша обставина, що стала підставою для вимоги про захист таких прав, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 23. Реєстрація актів цивільного стану громадян України поза межами України

1. Реєстрація актів цивільного стану громадян України, які проживають поза межами України, може здійснюватися в консульській установі або дипломатичному представництві України. При цьому застосовується право України.

Стаття 24. Опіка та піклування

1. Встановлення і скасування опіки та піклування над малолітніми, неповнолітніми, недієздатними особами, особами, цивільна дієздатність яких обмежена, регулюються особистим законом підопічного.

2. Обов'язок опікуна (піклувальника) прийняти опікунство (піклування) визначається особистим законом особи, яка призначається опікуном (піклувальником).

3. Відносини між опікуном (піклувальником) та особою, яка перебуває під опікою (піклуванням), визначаються правом держави, орган якої призначив опікуна (піклувальника). Якщо особа, яка перебуває під опікою (піклуванням), проживає в Україні, застосовується право України, якщо воно є більш сприятливим для цієї особи.

4. Опіка (піклування), встановлена над громадянами України, які проживають за межами України, визнається дійсною в Україні, якщо проти встановлення опіки (піклування) або проти її визнання немає законних заперечень відповідної консульської установи або дипломатичного представництва України.

5. Щодо особи, яка не є громадянином України і перебуває в Україні, або її майна, що знаходиться на території України, у разі потреби в інтересах опіки чи піклування можуть бути вжиті заходи для захисту прав та охорони майна відповідно до права України. Про це невідкладно сповіщається дипломатичне представництво або консульська установа держави, громадянином якої є відповідна особа.

Стаття 25. Особистий закон юридичної особи

1. Особистим законом юридичної особи вважається право держави місцезнаходження юридичної особи.

2. Для цілей цього Закону місцезнаходженням юридичної особи є держава, у якій юридична особа зареєстрована або іншим чином створена згідно з правом цієї держави.

3. За відсутності таких умов або якщо їх неможливо встановити, застосовується право держави, у якій знаходиться виконавчий орган управління юридичної особи.

Стаття 26. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи

1. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи визначається особистим законом юридичної особи.

Стаття 27. Особистий закон іноземної організації, яка не є юридичною особою відповідно до права іноземної держави

1. Особистим законом іноземної організації, яка не є юридичною особою відповідно до права держави, у якій така організація створена, вважається право цієї держави. Якщо така організація діє на території України, до її діяльності застосовується законодавство України, яке регулює діяльність юридичних осіб, якщо інше не впливає з вимог законодавства чи суті правовідносин.

Стаття 28. Обмеження повноважень органу або представника юридичної особи

1. Юридична особа не може посилається на обмеження повноважень її органу або представника на вчинення правочину, яке не відоме праву держави, у якій інша сторона має місце перебування або знаходження, крім випадків, коли інша сторона знала або за всіма обставинами не могла не знати про такі обмеження.

Стаття 29. Національний режим діяльності іноземних юридичних осіб в Україні

1. Підприємницька та інша діяльність іноземних юридичних осіб в Україні регулюється законодавством України щодо юридичних осіб України, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 30. Участь держави та юридичних осіб публічного права у приватноправових відносинах з іноземним елементом

1. До приватноправових відносин з іноземним елементом за участю держави та юридичних осіб публічного права застосовуються правила цього Закону на загальних підставах, якщо інше не передбачено законом.

Розділ III. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ПРАВОЧИНІВ, ДОВІРЕНОСТІ, ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ

Стаття 31. Форма правочину

1. Якщо інше не передбачено законом, форма правочину має відповідати вимогам права, яке застосовується до змісту правочину, але достатньо дотримання вимог права місця його вчинення, а якщо сторони правочину знаходяться в різних державах, - права місця проживання або місцезнаходження сторони, яка зробила пропозицію, якщо інше не встановлено договором.

{Частина перша статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1724-VIII від 03.11.2016}

2. Форма правочину щодо нерухомого майна визначається відповідно до права держави, у якій знаходиться це майно, а щодо нерухомого майна, право на яке зареєстроване на території України, - права України.

3. Зовнішньоекономічний договір, якщо хоча б однією стороною є громадянин України або юридична особа України, укладається у формі, передбаченій законом, незалежно від місця його укладення, якщо інше не встановлено міжнародним договором України.

{Частина третя статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1724-VIII від 03.11.2016}

Стаття 32. Зміст правочину

1. Зміст правочину може регулюватися правом, яке обрано сторонами, якщо інше не передбачено законом.

2. У разі відсутності вибору права до змісту правочину застосовується право, яке має найбільш тісний зв'язок із правочином.

3. Якщо інше не передбачено або не впливає з умов, суті правочину або сукупності обставин справи, то правочин більш тісно пов'язаний з правом держави, у якій сторона, що повинна здійснити виконання, яке має вирішальне значення для змісту правочину, має своє місце проживання або місцезнаходження.

Стаття 33. Сфера дії права, що застосовується до правочину

1. Дійсність правочину, його тлумачення та правові наслідки недійсності правочину визначаються правом, що застосовується до змісту правочину.

Стаття 34. Право, що застосовується до довіреності

1. Порядок видачі, строк дії, припинення та правові наслідки припинення довіреності визначаються правом держави, у якій видана довіреність.

Стаття 35. Позовна давність

1. Позовна давність визначається правом, яке застосовується для визначення прав та обов'язків учасників відповідних відносин.

2. Вимоги, на які позовна давність не поширюється, визначаються правом України, якщо хоча б один із учасників відповідних відносин є громадянином України або юридичною особою України.

Розділ IV. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 36. Право інтелектуальної власності

1. До правочинів, предметом яких є право інтелектуальної власності, застосовується право, що визначається згідно з відповідними правилами цього Закону.

Стаття 37. Захист прав інтелектуальної власності

1. До правовідносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності застосовується право держави, у якій вимагається захист цих прав.

Розділ V. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ РЕЧОВОГО ПРАВА

Стаття 38. Загальні положення про право, що застосовується до права власності та інших речових прав

1. Право власності та інші речові права на нерухоме та рухоме майно визначаються правом держави, у якій це майно знаходиться, якщо інше не передбачено законом.

2. Належність майна до нерухомих або рухомих речей, а також інша класифікація майна визначаються правом держави, у якій це майно знаходиться.

Стаття 39. Виникнення та припинення права власності та інших речових прав

1. Виникнення та припинення права власності та інших речових прав визначається правом держави, у якій відповідне майно перебувало в момент, коли мала місце дія або інша обставина, яка стала підставою для виникнення або припинення права власності та інших речових прав, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України.

2. Право, яке застосовується до виникнення та припинення права власності та інших речових прав, що є предметом правочину, визначається відповідно до частини першої цієї статті, якщо інше не встановлено за згодою сторін. Вибір права сторонами правочину не зачіпає прав третіх осіб.

3. Виникнення права власності внаслідок набувальної давності визначається правом держави, у якій майно знаходилося на момент спливу строку набувальної давності.

Стаття 40. Право власності та інші речові права, відомості про які підлягають внесенню до державних реєстрів

1. Право власності та інші речові права, відомості про які підлягають внесенню до державних реєстрів, визначаються правом держави, у якій це майно зареєстровано.

Стаття 41. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що перебуває в дорозі

1. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що за правочином перебуває в дорозі, визначаються правом держави, з якої це майно відправлене, якщо інше не встановлено за згодою сторін.

Стаття 42. Захист права власності та інших речових прав

1. Захист права власності та інших речових прав здійснюється на вибір заявника відповідно до права держави, у якій майно знаходиться, або відповідно до права держави суду.

2. Захист права власності та інших речових прав на нерухоме майно здійснюється відповідно до права держави, у якій це майно знаходиться.

3. Захист права власності та інших речових прав, які підлягають державній реєстрації в Україні, здійснюється відповідно до права України.

Розділ VI. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

{Назва розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

Стаття 43. Вибір права за згодою сторін договору

1. Сторони договору згідно із статтями 5 та 10 цього Закону можуть обрати право, що застосовується до договору, крім випадків, коли вибір права прямо заборонено законами України.

Стаття 44. Право, що застосовується до договору за відсутності згоди сторін про вибір права

1. У разі відсутності згоди сторін договору про вибір права, що підлягає застосуванню до цього договору, застосовується право відповідно до частин другої і третьої статті 32 цього Закону, при цьому стороною, що повинна здійснити виконання, яке має вирішальне значення для змісту договору, є:

- 1) продавець - за договором купівлі-продажу;
- 2) дарувальник - за договором дарування;
- 3) одержувач ренти - за договором ренти;
- 4) відчужувач - за договором довічного утримання (догляду);
- 5) наймодавець - за договорами найму (оренди);
- 6) позикодавець - за договором позички;
- 7) підрядник - за договором підряду;
- 8) виконавець - за договорами про надання послуг;
- 9) перевізник - за договором перевезення;
- 10) експедитор - за договором транспортного експедирування;
- 11) зберігач - за договором зберігання;
- 12) страховик - за договором страхування;
- 13) повірений - за договором доручення;
- 14) комісіонер - за договором комісії;
- 15) управитель - за договором управління майном;
- 16) позикодавець - за договором позики;
- 17) кредитодавець - за кредитним договором;
- 18) банк - за договором банківського вкладу (депозиту), за договором банківського рахунку;
- 19) фактор - за договором факторингу;
- 20) ліцензіар - за ліцензійним договором;
- 21) правоволоділець - за договором комерційної концесії;
- 22) заставодавець - за договором застави;
- 23) поручитель - за договором поруки.

2. Однак правом, з яким договір найбільш тісно пов'язаний, вважається:

1) щодо договору про нерухоме майно - право держави, у якій це майно знаходиться, а якщо таке майно підлягає реєстрації, - право держави, де здійснена реєстрація;

2) щодо договорів про спільну діяльність або виконання робіт - право держави, у якій провадиться така діяльність або створюються передбачені договором результати;

3) щодо договору, укладеного на аукціоні, за конкурсом або на біржі, - право держави, у якій проводяться аукціон, конкурс або знаходиться біржа.

Стаття 45. Право, що застосовується до договору споживання

1. До договорів споживання належать договори щодо придбання товарів та одержання послуг особою (споживачем) не для цілей підприємницької діяльності.

2. Вибір права сторонами договорів споживання не може обмежити захист прав споживача, який надається йому імперативними нормами права держави, у якій є його місце проживання, перебування або місцезнаходження, якщо:

1) укладенню договору передувала оферта або реклама в цій державі та споживач здійснив усе необхідне для укладення договору в цій державі; або

2) замовлення від споживача було прийняте в цій державі; або

3) споживач з ініціативи іншої сторони здійснив подорож за кордон з метою укладення договору щодо придбання товарів.

3. У разі відсутності вибору права сторонами щодо договору споживання, у тому числі щодо його форми, застосовується право держави, у якій споживач має місце проживання або місцезнаходження.

4. Положення частин другої і третьої цієї статті не застосовуються до договорів перевезення, надання послуг, якщо місцем укладення та виконання таких договорів є держава, інша ніж держава місця проживання або місцезнаходження споживача (крім договору у сфері туризму, який передбачає комбіноване перевезення та розміщення).

Стаття 46. Право, що застосовується до засновницького договору юридичної особи з іноземною участю

1. До засновницького договору, що є установчим документом юридичної особи з іноземною участю, застосовується право держави, у якій буде створена юридична особа.

Стаття 47. Сфера дії права, що застосовується до договору

1. Право, що застосовується до договору згідно з положеннями цього розділу, охоплює:

1) дійсність договору;

2) тлумачення договору;

3) права та обов'язки сторін;

4) виконання договору;

5) наслідки невиконання або неналежного виконання договору;

6) припинення договору;

7) наслідки недійсності договору;

8) відступлення права вимоги та переведення боргу згідно з договором.

2. Якщо при визначенні способів та порядку виконання договору, а також заходів, які мають бути вжиті в разі невиконання або неналежного виконання договору, неможливе застосування права, зазначеного в частині першій цієї статті, може бути застосоване право держави, у якій здійснюється виконання договору.

3. Право, що застосовується до форми договору, визначається відповідно до статті 31 цього Закону.

Розділ VII. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО НЕДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

{Назва розділу VII із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

Стаття 48. Право, що застосовується до недоговірних зобов'язань

1. До зобов'язань, що виникають з дії однієї сторони, з урахуванням положень статей 49-51 цього Закону, застосовується право держави, у якій мала місце така дія.

Стаття 49. Право, що застосовується до зобов'язань про відшкодування шкоди

1. Права та обов'язки за зобов'язаннями, що виникають внаслідок завдання шкоди, визначаються правом держави, у якій мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди.

2. Права та обов'язки за зобов'язаннями, що виникають внаслідок завдання шкоди за кордоном, якщо сторони мають місце проживання або місцезнаходження в одній державі, визначаються правом цієї держави.

3. Право іноземної держави не застосовується в Україні, якщо дія чи інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди, за законодавством України не є протиправною.

4. Сторони зобов'язання, що виникло внаслідок завдання шкоди, у будь-який час після його виникнення можуть обрати право держави суду.

Стаття 50. Право, що застосовується до відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг)

1. До вимоги про відшкодування шкоди на вибір потерпілого застосовується:

1) право держави, у якій знаходиться місце проживання, місцезнаходження або основне місце діяльності потерпілого;

{Пункт 1 частини першої статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3390-VI від 19.05.2011}

2) право держави, у якій знаходиться місце проживання або місцезнаходження виготовлювача товару або виконавця роботи (послуги);

{Пункт 2 частини першої статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3390-VI від 19.05.2011}

3) право держави, в якій потерпілий придбав товар або в якій для нього була виконана робота (надана послуга).

{Пункт 3 частини першої статті 50 в редакції Закону № 3390-VI від 19.05.2011}

Стаття 51. Право, що застосовується до набуття, збереження майна без достатньої правової підстави

1. До зобов'язань, що виникли внаслідок набуття, збереження майна без достатніх правових підстав, застосовується право держави, у якій такі дії мали місце.

Сторони зобов'язання у будь-який час після його виникнення можуть домовитися про застосування до нього права держави суду.

Розділ VIII. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Стаття 52. Право, що застосовується до трудових відносин

1. До трудових відносин застосовується право держави, у якій виконується робота, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України.

Стаття 53. Трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном

1. Трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном, регулюються правом України в разі, якщо:

1) громадяни України працюють у закордонних дипломатичних установах України;

2) громадяни України уклали з роботодавцями - фізичними або юридичними особами України трудові договори про виконання роботи за кордоном, у тому числі в їх відокремлених підрозділах, якщо це не суперечить законодавству держави, на території якої виконується робота;

3) це передбачено законом або міжнародним договором України.

Стаття 54. Особливості регулювання трудових відносин іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні

1. Трудові відносини іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні, не регулюються правом України в разі, якщо:

1) іноземці та особи без громадянства працюють у складі дипломатичних представництв іноземних держав або представництв міжнародних організацій в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України;

2) іноземці та особи без громадянства за межами України уклали з іноземними роботодавцями - фізичними чи юридичними особами трудові договори про виконання роботи в Україні, якщо інше не передбачено договорами чи міжнародним договором України.

Розділ IX. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Стаття 55. Право на шлюб

1. Право на шлюб визначається особистим законом кожної з осіб, які подали заяву про укладення шлюбу. У разі укладення шлюбу в Україні застосовуються вимоги Сімейного кодексу України щодо підстав недійсності шлюбу.

Стаття 56. Форма і порядок укладення шлюбу в Україні

1. Форма і порядок укладення шлюбу в Україні між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, а також між іноземцями або особами без громадянства визначаються правом України.

Стаття 57. Укладення шлюбу в консульській установі або дипломатичному представництві

1. Шлюб між громадянами України, якщо хоча б один з них проживає за межами України, може укладатися в консульській установі або дипломатичному представництві України згідно з правом України.

2. Укладення шлюбу між іноземцями в консульській установі або дипломатичному представництві відповідних держав в Україні регулюється правом акредитуючої держави.

Стаття 58. Дійсність шлюбу, укладеного за межами України

1. Шлюб між громадянами України, шлюб між громадянином України та іноземцем, шлюб між громадянином України та особою без громадянства, що укладений за межами України відповідно до права іноземної держави, є дійсним в Україні за умови додержання щодо громадянина України вимог Сімейного кодексу України щодо підстав недійсності шлюбу.

2. Шлюб між іноземцями, шлюб між іноземцем та особою без громадянства, шлюб між особами без громадянства, що укладені відповідно до права іноземної держави, є дійсними в Україні.

Стаття 59. Шлюбний договір

1. Сторони шлюбного договору можуть обрати право, що застосовується до шлюбного договору, відповідно до частини першої статті 61 цього Закону.

Стаття 60. Правові наслідки шлюбу

1. Правові наслідки шлюбу визначаються спільним особистим законом подружжя, а за його відсутності - правом держави, у якій подружжя мало останнє спільне місце проживання, за умови, що хоча б один з подружжя все ще має місце проживання у цій державі, а за відсутності такого - правом, з яким обидва з подружжя мають найбільш тісний зв'язок іншим чином.

2. Подружжя, яке не має спільного особистого закону, може обрати право, що буде застосовуватися до правових наслідків шлюбу, якщо подружжя не має спільного місця проживання або якщо особистий закон жодного з них не збігається з правом держави їхнього

спільного місця проживання.

3. Вибір права згідно з частиною другою цієї статті обмежений лише правом особистого закону одного з подружжя без застосування частини другої статті 16 цього Закону. Угода про вибір права припиняється, якщо особистий закон подружжя стає спільним.

Стаття 61. Майнові відносини подружжя

1. Подружжя може обрати для регулювання майнових наслідків шлюбу право особистого закону одного з подружжя або право держави, у якій один з них має звичайне місце перебування, або, стосовно до нерухомого майна, право держави, у якій це майно знаходиться.

2. Право, вибране згідно з частиною першою цієї статті, припиняє застосовуватися або змінюється за згодою сторін у разі зміни особистого закону або звичайного місця перебування того з подружжя, до особистого закону або звичайного місця перебування якого було прив'язане обране право. Нове право застосовується до правових відносин з моменту укладення шлюбу, якщо інше письмово не встановлено подружжям.

3. У разі відсутності вибору права подружжям майнові наслідки шлюбу визначаються правом, яке застосовується до правових наслідків шлюбу.

Стаття 62. Форма вибору права для правових наслідків шлюбу

1. Вибір права, передбачений частиною другою статті 60 та статтею 61 цього Закону, має бути здійснений у письмовій формі або явно впливати з умов шлюбного договору. Угода сторін про вибір права, що укладена в Україні, має бути нотаріально посвідчена.

Стаття 63. Припинення шлюбу

1. Припинення шлюбу та правові наслідки припинення шлюбу визначаються правом, яке діє на цей час щодо правових наслідків шлюбу.

Стаття 64. Визнання шлюбу недійсним

1. Недійсність шлюбу, укладеного в Україні або за її межами, визначається правом, яке застосовувалося відповідно до статей 55 і 57 цього Закону.

Стаття 65. Встановлення та оскарження батьківства

1. Встановлення та оскарження батьківства визначається особистим законом дитини на момент її народження.

Стаття 66. Права та обов'язки батьків і дітей

1. Права та обов'язки батьків і дітей визначаються особистим законом дитини або правом, яке має тісний зв'язок із відповідними відносинами і якщо воно є більш сприятливим для дитини.

Стаття 67. Зобов'язання щодо утримання

1. Зобов'язання щодо утримання, які виникають із сімейних відносин, крім випадків, передбачених статтею 66 цього Закону, регулюються правом держави, у якій має місце проживання особа, яка має право на утримання.

2. Якщо особа, яка має право на утримання, не може його одержати згідно з правом, визначеним у частині першій цієї статті, застосовується право їхнього спільного особистого закону.

3. Якщо особа, яка має право на утримання, не може його одержати згідно з правом, визначеним частинами першою і другою цієї статті, застосовується право держави, у якій особа, яка зобов'язана надати утримання, має місце проживання.

Стаття 68. Утримання родичів та інших членів сім'ї

1. Вимога про утримання родичів та інших членів сім'ї (крім батьків та дітей) не може бути задоволена, якщо відповідно до права місця проживання особи, яка зобов'язана надати утримання, такого зобов'язання про утримання не існує.

Стаття 69. Усиновлення

1. Усиновлення та його скасування регулюються особистим законом дитини та особистим законом усиновлювача. Якщо усиновлювач - подружжя, яке не має спільного особистого закону, то застосовується право, що визначає правові наслідки шлюбу.
2. Здатність особи бути усиновлювачем визначається відповідно до її особистого закону.
3. Правові наслідки усиновлення або його припинення визначаються особистим законом усиновлювача.
4. Нагляд та облік дітей, усиновлених відповідно до положень цієї статті, здійснюються відповідно до особистого закону дитини.

Розділ X. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО СПАДКУВАННЯ

Стаття 70. Спадкові відносини

1. З урахуванням положень статей 71, 72 цього Закону спадкові відносини регулюються правом держави, у якій спадкодавець мав останнє місце проживання, якщо спадкодавцем не обрано в заповіті право держави, громадянином якої він був. Вибір права спадкодавцем буде недійсним, якщо після складання заповіту його громадянство змінилося.

Стаття 71. Спадкування нерухомого майна і майна, що підлягає державній реєстрації

1. Спадкування нерухомого майна регулюється правом держави, на території якої знаходиться це майно, а майна, яке підлягає державній реєстрації в Україні, - правом України.

Стаття 72. Здатність осіб на складання і скасування заповіту. Форма заповіту і акта його скасування

1. Здатність особи на складання і скасування заповіту, а також форма заповіту і акта його скасування визначаються правом держави, у якій спадкодавець мав постійне місце проживання в момент складання акта або в момент смерті. Заповіт або акт його скасування не можуть бути визнані недійсними внаслідок недодержання форми, якщо остання відповідає вимогам права місця складання заповіту або права громадянства, або права звичайного місця перебування спадкодавця у момент складання акта чи в момент смерті, а також права держави, у якій знаходиться нерухоме майно.

Розділ XI. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ОСІБ

Стаття 73. Участь у процесі іноземних осіб

1. Іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави (їх органи та посадові особи) та міжнародні організації (далі - іноземні особи) мають право звертатися до судів України для захисту своїх прав, свобод чи інтересів.
2. Міжнародними договорами України та законами України можуть бути встановлені особливості участі у процесі дипломатичних агентів, персоналу міжнародних організацій та інших осіб.

Стаття 74. Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб в Україні

1. Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб в Україні визначаються відповідно до права України.
2. На вимогу суду, який розглядає справу, іноземна юридична особа має представити оформлений з урахуванням статті 13 цього Закону документ, що є доказом правосуб'єктності юридичної особи (сертифікат реєстрації, витяг з торгового реєстру тощо).

Розділ XII. ПІДСУДНІСТЬ ТА ВИКОНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ ДОРУЧЕНЬ

Стаття 75. Загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом

1. Підсудність судам України справ з іноземним елементом визначається на момент відкриття провадження у справі, незважаючи на те, що в ході провадження у справі підстави для такої підсудності відпали або змінилися, крім випадків, передбачених у статті 76 цього Закону.

2. Суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо у суді чи іншому юрисдикційному органі іноземної держави є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав.

Стаття 76. Підстави визначення підсудності справ судам України

1. Суди можуть приймати до свого провадження і розглядати будь-які справи з іноземним елементом у таких випадках:

1) якщо сторони передбачили своєю угодою підсудність справи з іноземним елементом судам України, крім випадків, передбачених у статті 77 цього Закону;

2) якщо на території України відповідач у справі має місце проживання або місцезнаходження, або рухоме чи нерухоме майно, на яке можна накласти стягнення, або знаходиться філія або представництво іноземної юридичної особи - відповідача;

3) у справах про відшкодування шкоди, якщо її було завдано на території України;

4) якщо у справі про сплату аліментів або про встановлення батьківства позивач має місце проживання в Україні;

5) якщо у справі про відшкодування шкоди позивач - фізична особа має місце проживання в Україні або юридична особа - відповідач - місцезнаходження в Україні;

6) якщо у справі про спадщину спадкодавець у момент смерті був громадянином України або мав в Україні останнє місце проживання;

7) дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України;

8) якщо у справі про визнання безвісно відсутнім або оголошення померлим особа мала останнє відоме місце проживання на території України;

9) якщо справа окремого провадження стосується особистого статусу або дієздатності громадянина України;

10) якщо справа проти громадянина України, який за кордоном діє як дипломатичний агент або з інших підстав має імунітет від місцевої юрисдикції, відповідно до міжнародного договору не може бути порушена за кордоном;

11) якщо у справі про банкрутство боржник має місце основних інтересів або основної підприємницької діяльності на території України;

{Частина першу статті 76 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 4212-VI від 22.12.2011}

12) в інших випадках, визначених законом України та міжнародним договором України.

Стаття 77. Виключна підсудність

1. Підсудність судам України є виключною у таких справах з іноземним елементом:

{Абзац перший частини першої статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

1) якщо нерухоме майно, щодо якого виник спір, знаходиться на території України, крім справ, що стосуються укладення, зміни, розірвання та виконання договорів у рамках державно-приватного партнерства, укладених Кабінетом Міністрів України, згідно з якими нерухоме майно є об'єктом такого партнерства, а спір не стосується виникнення, припинення та реєстрації речових прав на такий об'єкт;

{Пункт 1 частини першої статті 77 в редакції Закону № 817-VIII від 24.11.2015}

2) якщо у справі, яка стосується правовідносин між дітьми та батьками, обидві сторони мають місце проживання в Україні;

3) якщо у справі про спадщину спадкодавець - громадянин України і мав в ній місце проживання;

4) якщо спір пов'язаний з оформленням права інтелектуальної власності, яке потребує реєстрації чи видачі свідоцтва (патенту) в Україні;

5) якщо спір пов'язаний з реєстрацією або ліквідацією на території України іноземних юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців;

6) якщо спір стосується дійсності записів у державному реєстрі, кадастрі України;

7) якщо у справах про банкрутство боржник був створений відповідно до законодавства України;

8) якщо справа стосується випуску або знищення цінних паперів, оформлених в Україні;

9) справи, що стосуються усиновлення, яке було здійснено або здійснюється на території України;

10) в інших випадках, визначених законами України.

Стаття 78. Компетенція інших органів України

1. Компетенція інших органів України щодо розгляду справ з іноземним елементом визначається законами України з урахуванням статей 75-77 цього Закону.

Стаття 79. Судовий імунітет

1. Пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом України.

2. Акредитовані в Україні дипломатичні представники іноземних держав та інші особи, зазначені у відповідних законах України і міжнародних договорах України, підлягають юрисдикції судів України лише в межах, що визначаються принципами та нормами міжнародного права або міжнародними договорами України.

{Частина друга статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

3. Міжнародні організації підлягають юрисдикції судів України у межах, визначених міжнародними договорами України або законами України.

{Частина третя статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

4. У тих випадках, коли в порушення норм міжнародного права України, її майну або представникам в іноземній державі не забезпечується такий же судовий імунітет, який згідно з частинами першою та другою цієї статті забезпечується іноземним державам, їх майну та представникам в Україні, Кабінетом Міністрів України може бути вжито до цієї держави, її

майна відповідних заходів, дозволених міжнародним правом, якщо тільки заходів дипломатичного характеру не достатньо для врегулювання наслідків зазначеного порушення норм міжнародного права.

Стаття 80. Судові доручення

1. У разі якщо при розгляді справи з іноземним елементом у суду виникне необхідність у врученні документів або отриманні доказів, у проведенні окремих процесуальних дій за кордоном, суд може направити відповідне доручення компетентному органу іноземної держави в порядку, встановленому процесуальним законом України або міжнародним договором України.

{Частина перша статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

2. Доручення судів України про вручення документів громадянам України, які постійно проживають за кордоном, або отримання від них доказів на території іноземної держави можуть бути виконані консульською посадовою особою України відповідно до міжнародних договорів України або в іншому порядку, що не суперечить законодавству держави перебування.

Розділ XIII. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ

Стаття 81. Рішення іноземних судів, які можуть бути визнані та виконані в Україні

1. В Україні можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах, що виникають з цивільних, трудових, сімейних та господарських правовідносин, вироки іноземних судів у кримінальних провадженнях у частині, що стосується відшкодування шкоди та заподіяних збитків, а також рішення іноземних арбітражів та інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних і господарських справ, що набрали законної сили, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті.

{Частина перша статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законами № 245-VII від 16.05.2013, № 2508-VIII від 12.07.2018}

2. В Україні не можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах щодо стягнення заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу, внесеного до переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, на користь юридичної особи держави-агресора та/або держави-окупанта або юридичної особи з іноземними інвестиціями чи іноземного підприємства держави-агресора та/або держави-окупанта.

{Статтю 81 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2508-VIII від 12.07.2018}

Стаття 82. Порядок визнання і виконання рішень іноземних судів

1. Визнання та виконання рішень, визначених у статті 81 цього Закону, здійснюється у порядку, встановленому законом України.

Розділ XIV. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 вересня 2005 року.

Підпункт 3 пункту 2 розділу XIV "Прикінцеві положення" набирає чинності з дня набрання чинності Цивільним процесуальним кодексом України.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

{Підпункт 1 пункту 2 розділу XIV втратив чинність на підставі Кодексу № 1618-IV від 18.03.2004}

2) у розділі VI Сімейного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 21-22, ст. 135):

назву розділу викласти в такій редакції:

"Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства";

статті 275-281, 288-292 виключити;

3) у Цивільному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., №№ 40-42, ст. 492):

у частині першій статті 2 слова "та цього Кодексу" замінити словами "цього Кодексу та Закону України "Про міжнародне приватне право";

статті 9, 411, 412 виключити;

4) частини шосту-п'ятнадцяту статті 6 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 29, ст. 377; Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 5, ст. 33; 1994 р., № 20, ст. 120; 1999 р., № 51, ст. 447) виключити;

5) розділ VIII Закону України "Про заставу" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 47, ст. 642; 2004 р., № 11, ст. 140) виключити.

3. Кабінету Міністрів України:

у тримісячний термін з дня набрання чинності цим Законом подати до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України

В.ЮЩЕНКО

**м. Київ
23 червня 2005 року
№ 2709-IV**

Publications of document

- **Голос України** on July 29, 2005 — № 138
- **Офіційний вісник України** on August 5, 2005 — 2005, № 29, page 48, article 1694, код акта 33145/2005
- **Відомості Верховної Ради України** on August 12, 2005 — 2005, № 32, page 1278, article 422
- **Урядовий кур'єр** on August 31, 2005 — № 163